

ARTĂ MUZICALĂ

MUSICAL ART

CONTRIBUȚIA MUZICOLOGULUI VLADIMIR AXIONOV LA DEZVOLTAREA STUDIILOR DOCTORALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

THE CONTRIBUTION OF MUSICOLOGIST VLADIMIR AXIONOV TO THE DEVELOPMENT OF DOCTORAL STUDIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SVETLANA ȚIRCUNOVA¹,

doctor în studiul artelor, profesor universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-9492-7987>

CZU 78.071.4(478)

78.072.2(478)

78.03:378.22

DOI <https://doi.org/10.55383/ca2026.01>

Articolul caracterizează activitatea științifico-pedagogică a muzicologului Vladimir Axionov (1950-2012) în cadrul doctoratului din Republica Moldova, specializarea „Arta muzicală”. Fiind un profesionist de nivel internațional în domeniul muzicologiei istorice, el a stimulat prin exemplul său tinerii cercetători să studieze problemele actuale ale artei muzicale naționale și universale. V. Axionov a elaborat curriculumurile la două discipline importante ale doctoratului – „Istoria și teoria stilurilor muzicale” și „Istoriografia muzicală”. A fost conducător științific al tezelor de doctorat la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice și la Academia de Științe a Moldovei. Tezele coordonate de el au abordat diverse probleme ale culturii muzicale naționale și au avut o importanță științifică și practică considerabilă. Se concluzionează că activitatea științifico-pedagogică multidimensională a lui V. Axionov în pregătirea cadrelor științifice în Republica Moldova a adus o contribuție semnificativă la dezvoltarea doctoratului din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: Vladimir Axionov, muzicologie, doctorat, teză, conducător științific

The article characterizes the scientific-pedagogical activity of musicologist Vladimir Axionov (1950-2012) in the doctorate program of the Republic of Moldova in the field of Musical Art. Being an internationally recognized specialist in the area of historical musicology, he encouraged through his own example, young researchers to study the topical issues of national and universal musical art. V. Axionov developed the curriculum for two important doctoral courses – History and Theory of Musical Styles and Musical Historiography. He was scientific supervisor of doctoral theses at the Academy of Music, Theater, and Fine Arts and at the Academy of Sciences of Moldova. The doctoral theses coordinated by him addressed various issues of national musical culture and had considerable scientific and practical importance. The conclusion is made that the multifaceted scientific-pedagogical activity of V. Axionov in

¹ E-mail: tircunova@yandex.ru

training scientific personnel in the Republic of Moldova made a substantial contribution to the development of the doctorate program in the Republic of Moldova.

Keywords: Vladimir Axionov, musicology, doctorate, thesis scientific supervisor

Introducere

Conferința științifică națională a studenților-doctoranzi și cercetătorilor *Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare, ediția a V-a* (12 decembrie 2025) este consacrată memoriei muzicologului Vladimir Axionov, un om de știință și profesor de renume, care a dedicat multă energie formării muzicienilor în Republica Moldova și dezvoltării muzicologiei autohtone. În anul 2025 el ar fi împlinit 75 de ani.

Este și ușor, dar și dificil pentru mine să scriu despre el. Este ușor, pentru că îl cunoșteam, probabil, mai bine decât oricine. Am fost soția lui, de aceea îl știam încă din vremea când noi, fiind studenți la Conservatorul din Moscova, ne-am întemeiat familia și locuiam în cămin, iar apoi am venit în Moldova. Este dificil – tot pentru că îl cunoșteam de aproape și, cum se spune, „față în față nu poți vedea clar chipul” – lucrurile mici de zi cu zi ascund uneori esența profundă a omului. Și numai când aceste lucruri mici se desprind, se dezvăluie adevărata valoare a personalității.

Activitatea profesională a lui V. Axionov a fost multilaterală: pedagog, om de știință, administrator. Întrucât la conferința științifică națională a studenților-doctoranzi și cercetătorilor *Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare de: ediția a V-a* participă doctoranzii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, mă concentrez doar pe o parte a activității sale – pe contribuția sa la dezvoltarea doctoratului AMTAP. Adevărat, în perioada vieții sale școala doctorală încă nu exista, ea s-a deschis în 2015, dar și înainte de aceasta pregătirea doctoranzilor ocupa un loc important în sistemul de învățământ postuniversitar.

Caracteristica generală a activității pedagogice a lui Vladimir Axionov

Vladimir Axionov s-a născut la 26 octombrie 1950 în orașul Chișinău. Provenea dintr-o familie de intelectuali basarabeni cu tradiții bogate și a fost muzician în a treia generație pe linia maternă. Mama sa – Lidia Axionova, fiica compozitorului basarabean Alexandru Iacovlev, renumit muzicolog și folclorist, doctor în studiul artelor, care timp de 25 de ani a ocupat funcția de prorector pentru activitatea didactică și științifică la Institutul de Stat al Artelor *Gavriil Musicescu*; iar tatăl lui Vladimir, Veaceslav Axionov, a fost regizor la Teatrul Dramatic *A.P. Cehov*.

După absolvirea Școlii speciale de muzică *Eugen Coca* (actualmente Liceul Republican *Ciprian Porumbescu*) în clasa de pian a renumitei profesoare Tatiana Voițehovskaia, și-a continuat studiile la Moscova, absolvind ca muzicolog Conservatorul *Piotr Ceaikovski* (1974) și

doctoratul pe lângă același Conservator (1977), în clasa profesorului universitar Nadejda Nikolaeva. Din anul 1977, Vladimir Axionov și-a început activitatea la catedra *Istoria muzicii* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Din anul 1999, a fost prorector pentru activitatea didactică al AMTAP. În paralel, începând cu anul 1985, Vladimir Axionov a activat în cadrul Academiei de Științe a Moldovei: mai întâi în funcția de cercetător științific superior, apoi ca cercetător principal la Institutul Patrimoniului Cultural.

Vladimir Axionov merită cele mai excelente epitete ce caracterizează de obicei o persoană perfectă. A fost om bun la suflet, cinstit, harnic, plin de abnegație, responsabil, foarte receptiv, având și un simț extraordinar al umorului. Cei care au studiat la el își amintesc prelegerile lui și evocă cu recunoștință momentele de comunicare profesională, confirmând că a fost un profesionist de înaltă calificare, a avut cunoștințe enciclopedice în domeniul istoriei muzicii și era un orator strălucit, care capta atenția auditoriului, interpretând la pian și numeroase exemple muzicale, pe de rost. Elevii săi sunt astăzi pedagogi, interpreți și cercetători științifici nu doar în Moldova, ci și în multe țări ale lumii.

În noiembrie 2013, în semn de omagiu, la AMTAP a fost organizată Conferința științifico-practică internațională cu genericul *Lecturi muzicologice în memoriam profesorului Vladimir Axionov*, la care au participat cadre didactice, studenți și doctoranzi din AMTAP, colegi de la AȘM și din alte instituții din țară, precum și savanți și cercetători din Rusia, Israel și România. Materialele acestei conferințe au fost publicate în ediția specială a revistei *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică: 2015, nr. 1* [1].

Rezultatele științifice ale lui Vladimir Axionov

În 1979 V. Axionov a susținut teza de doctor cu tema *Simfonia vest-europeană din perioada interbelică în lumina tendințelor stilistice ale timpului* [2]. În acest studiu el analizează direcțiile de dezvoltare ale genului simfonic în Germania, Austria, Franța și Anglia în perioada anilor 1917-1939. Muzicologul prezintă lucrări orchestrale de P. Hindemith, B. Britten, A. Roussel, I. Stravinski, R. Vaughan-Williams, D. Milhaud și ale altor compozitori din perspectiva realizării trăsăturilor fundamentale ale expresionismului, neoclasicismului, neofolclorismului și urbanismului; a influențelor jazzului și muzicii pentru film. Cercetătorul delimitează două tipuri principale de simfonie în anii 1920-1930: simfonia mare, dramatică, care demonstrează o tendință spre sintetizare cu cantată, oratoriu, ciclu vocal și misa funeabră; simfonia de cameră, cultivată de reprezentanții școlii vieneze noi, interpretată ca un ansamblu de tip concertant. Totodată, V. Axionov subliniază pe bună dreptate că anume ramura camerală a simfoniei a demonstrat posibilități excepționale de dezvoltare istorică ulterioară, deoarece este

cea mai mobilă din punct de vedere al soluțiilor compozițional-dramaturgice și al componenței interpretative.

În 1992 a finalizat și a susținut teza de doctor habilitat *Simfonia în sistemul de genuri ale muzicii simfonice din Republica Moldova* [3] în care, pentru prima dată, a reconstituit evoluția istorică a muzicii simfonice din Basarabia și Republica Moldova. V. Axionov distinge două perioade în dezvoltarea muzicii simfonice din Moldova. Prima perioadă (secolul al XIX-lea – sfârșitul anilor 1930) este definită ca o etapă de integrare treptată a compozitorilor moldoveni în anumite genuri ale muzicii simfonice universale. A doua perioadă (după anul 1945) se caracterizează prin adresarea constantă a compozitorilor autohtoni la simfonie, tratată ca gen principal în sistemul muzicii orchestrale. Această perioadă se subdivide în trei etape: inițială (de la mijlocul anilor 1940 până la mijlocul anilor 1950), marcată de influența „simfonismului de cântec” al compozitorilor sovietici, precum și de utilizarea citării și imitării exemplelor folclorului muzical moldovenesc. Mostre relevante ale acestor ani sunt Simfoniile a doua de L. Gurov și S. Lobel, precum și Simfonia în *Do major* de V. Zagorschi.

A doua etapă (din a doua jumătate a anilor 1950 până la sfârșitul anilor 1960) se remarcă prin valorificarea tradițiilor unui spectru componistic mai larg, incluzând creația lui G. Enescu, B. Bartók, I. Stravinski, D. Șostakovici, precum și a altor compozitori din secolul XX. În contextul simfoniilor moldovenești din această perioadă domină antiteza dintre bine și rău, umanism și cruzime. Drept exemple sunt aduse Simfonia a patra de S. Lobel, Simfonia a doua de Gh. Neaga, simfoniile a cincea și a șaptea de V. Poleakov. Cea de-a treia etapă (din anii 1970) se caracterizează printr-o reînnoire intensă a canonului de gen al simfoniei, manifestată prin destabilizarea structurii compoziționale, mobilitatea componenței interpretative și diversitatea genuistică.

Un capitol important al tezei de doctor habilitat a lui V. Axionov este consacrat analizei folclorismului în muzica simfonică din Moldova. Pe baza creațiilor lui Gh. Neaga, Z. Tkaci, B. Dubosarschi, P. Rivilis, I. Macovei și Gh. Ciobanu, cercetătorul fundamentează conceptele de citare, imitare, asimilare și transformare a elementelor folclorice în creația componistică. Este important că aceste noțiuni se dovedesc utile nu doar în analiza lucrărilor simfonice ale autorilor moldoveni, ci „funcționează” și în examinarea creațiilor de alte genuri, precum și în studiul muzicii altor culturi naționale. O importanță conceptuală o au și criteriile propuse de V. Axionov pentru atribuirea tipologică a varietăților genului de simfonie. Premisa obiectivă pentru formularea acestei probleme a fost, pentru cercetător, atitudinea diferită a compozitorilor față de însuși termenul „simfonie”: dacă unii autori investesc acest termen cu o înțelegere strictă a simfoniei ca ciclu de sonată destinat unei mari orchestre simfonice, alții numesc simfonii lucrări cu o interpretare liberă a structurii compoziționale și a componenței interpretative.

Drept criteriu-cheie pentru aprecierea simfoniei ca gen, V. Axionov indică caracterul conținutului artistic și forma de întruchipare a acestuia. După tipul de conținut, el distinge în simfonia moldovenească două grupuri de lucrări: în primul predomină imaginile obiective (natura, viața poporului și a eroilor săi), în celălalt – procesele subiective, psihologice. Din punctul de vedere al construcției muzicale, muzicologul evidențiază de asemenea două tipuri de creații: cu structură ciclică și cu formă monopartită. Ca factori care corectează atribuirea de gen a simfoniei, V. Axionov propune diferențierea componentei interpretative, în legătură cu care apar noțiunile de simfonie vocală și simfonie concertantă. Un capitol separat al tezei este conceput ca o serie de eseuri analitice, menite să ilustreze principalele varietăți ale genului de simfonie.

De-a lungul vieții, V. Axionov a publicat un număr mare de lucrări științifice și metodice, a avut numeroase interviuri la radio și a participat în calitate de referent oficial la susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat. Rezultatele rodnicei sale activități științifice sunt reflectate în detaliu în ghidul publicat de Bibliotecă AMTAP *Vladimir Axionov: Biobibliografie* [4].

Vladimir Axionov – conducător al tezelor de doctorat susținute

Vladimir Axionov poate fi considerat pe bună dreptate fondatorul unei școli științifice în domeniul muzicologiei, deoarece a format mai multe generații de cercetători. Atât la AMTAP cât și la AȘM a fost conducător științific al tezelor de doctorat. Prima lucrare realizată sub îndrumarea lui V. Axionov a fost cea a Elenei Nagacevski, care în anul 1996 și-a susținut cu succes teza cu tema: *Arta corală în Basarabia (sfârșitul secolului al XIX-lea – anul 1940)* [5]. În această lucrare tânăra cercetătoare a abordat o problemă complexă legată de dezvoltarea muzicii corale bisericești și laice în Basarabia, evidențiind rolul dirijorilor de cor de prim-plan: Mihail Berezovschi, Veaceslav Buliciov, Mihail Bîrcă, Alexandru Iacovlev, Vasile Popovici și Alexandru Cristea. În anul următor (1997) a fost susținută lucrarea Alinei Pereteatco, *Muzica instrumentală în Basarabia interbelică* [6]. În centrul acestui studiu s-a aflat creația cameral-instrumentală și simfonică a lui Șt. Neaga, E. Coca, C. Romanov și S. Zlatov.

Câțiva ani mai târziu (2004), un studiu interesant a fost prezentat de Parascovia Rotaru. Tema tezei sale a fost *Muzica pentru instrumente de suflat în creația compozitorilor din Republica Moldova* [7]. P. Rotaru și-a manifestat interesul pentru acest domeniu al creației componistice autohtone încă în anii de studenție, în timpul lucrului asupra tezei de licență, sub îndrumarea mamei lui Vladimir Axionov – muzicologul Lidia Axionova, o specialistă notorie în domeniul istoriei muzicii naționale și al folclorului. În anul 2009, Ruslana Roman, pianistă din Bălți, care și-a continuat studiile doctorale la AMTAP, a susținut teza cu tema *Miniatura pentru pian în creația compozitorilor din Republica Moldova (perioada postbelică)* [8]. În acest studiu, accentul este pus pe analiza lucrărilor pentru pian de mici proporții, create de compozitorii

autohtoni în perioada postbelică. R. Roman a realizat o analiză detaliată a miniaturilor semnate de S. Lobel, V. Zagorschi, A. Mulear, O. Negruța și de alți compozitori.

Un studiu original a fost prezentat de Anatol Cazac. În anul 2011 el a susținut teza cu tema: *Instrumente de suflat în arta interpretativă din Republica Moldova (anii '20-'80 ai secolului al XX-lea)* [9]. În această lucrare, autorul a caracterizat utilizarea instrumentelor de suflat în muzica folclorică, ostășească, de curte și lăutărească, precum și în fanfară și în formațiile de amatori și semiprofesioniste de muzică populară și de estradă. În ultimul an al vieții sale, V. Axionov a pregătit pentru susținere doctorandul Vladimir Andrieș, cu o teză pe tema *Concertul pentru violă și orchestră: modalități de studiu* (2012) [10]. Autorul examinează reflectarea violei în știința despre muzică; studiază interpretarea muzicologică a noțiunilor de concert și concertare, relatează despre concertul instrumental privit sub aspectul evoluției istorico-stilistice a artei, caracterizează reflectarea concertului instrumental în muzicologia autohtonă. Un loc central în cadrul tezei îl ocupă valorificarea genului de concert solistic pentru violă și orchestră din epocile Barocului, Clasicismului și din secolul XX. V. Andrieș analizează creațiile de G. Ph. Telemann, G.F. Händel, J.C. Bach, C. Stamitz, F.A. Hoffmeister, A. Rolla, dezvăluie specificul stilistic în *Concertul pentru violă și orchestră* de W. Walton, studiază legăturile între muzica tradițională populară și creația componistică modernă în *Concertul pentru violă și orchestră Der Schwanendreher* de P. Hindemith. Sub conducerea lui V. Axionov și-a început maratonul doctoral Elena Nisteanu, care în 2017 a susținut teza cu tema: *Contribuția tenorului Mihail Muntean la dezvoltarea artei vocale de operă în Republica Moldova* [11].

Concluzii

Meritele lui V. Axionov în dezvoltarea învățământului postuniversitar din Republica Moldova se manifestă sub două aspecte. Primul este legat de faptul că V. Axionov însuși, ca personalitate și savant, a constituit un model pentru tinerii cercetători. Autor al două teze (de doctor și de doctor habilitat în studiul artelor), al mai multor monografii și al unui număr mare de articole științifice, el a demonstrat prin activitatea sa exemplul unui adevărat savant-muzicolog.

Al doilea aspect al influenței lui V. Axionov asupra dezvoltării învățământului postuniversitar autohton constă în faptul că el a coordonat elaborarea mai multor teze de doctorat. Temele tezelor scrise sub îndrumarea lui V. Axionov sunt foarte variate, însă se unesc prin apartenența lor la muzica națională. În procesul de elaborare a acestor teze de doctorat, V. Axionov a dezvoltat în autori în primul rând bazele gândirii științifice: metodologia cercetării, logica prezentării textului, normele limbajului muzicologic. Dumnealui a acordat o mare atenție utilizării terminologiei speciale, învățând doctoranzii să găsească și să utilizeze corect sursele bibliografice. Locul central în lucrările științifice ale discipolilor săi îl ocupa analiza operelor

muzicale care au fost examinate în contextul istoric și stilistic adecvat. În plus, V. Axionov învâța pe studenți să rezume materialul analizat și să facă concluzii. Drept urmare, lucrările științifice ale doctoranzilor, scrise sub îndrumarea lui V. Axionov, de regulă, se remarcă printr-un înalt profesionalism. Consider de datoria noastră să ne amintim, să respectăm și să onorăm ceea ce a realizat V. Axionov, deoarece anume memoria este garanția continuării vieții.

Referințe bibliografice

1. *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2015, nr. 1 (24). 202 p. ISSN 2345-1408.
2. АКСЕНОВ, В. *Западноевропейская симфония 1920-1930-х годов в свете стилистических тенденций времени*: автореферат диссертации кандидата искусствоведения. Москва, 1979.
3. АКСЕНОВ, В. *Симфония в системе жанров симфонической музыки Молдовы*. Автореферат диссертации кандидата искусствоведения. Москва, 1992.
4. Vladimir Axionov: *Biobibliografie*. Chișinău, 2015. 150 p. ISBN 978-9975-9617-7-6.
5. NAGACEVSCHI, E. *Arta corală în Basarabia (sfârșitul secolului al XIX-lea – anul 1940)*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor. Chișinău, 1996.
6. PERETEATCO, A. *Muzica instrumentală în Basarabia interbelică* Chișinău, 1997.
7. ROTARU, P. *Muzica pentru instrumente de suflat în creația compozitorilor din Republica Moldova*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor. Chișinău, 2004.
8. ROMAN, R. *Miniatura pentru pian în creația compozitorilor din Republica Moldova (perioada postbelică)*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor Chișinău. 2009.
9. CAZAC, A. *Instrumente de suflat în arta interpretativă din Republica Moldova (anii '20-'80 ai secolului al XX-lea)*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor Chișinău, 2011.
10. ANDRIEȘ, V. *Concertul pentru violă și orchestră: modalități de studiu*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor. Chișinău, 2012.
11. NISTREANU, E. *Contribuția tenorului Mihail Muntean la dezvoltarea artei vocale de operă în Republica Moldova*. Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie. Chișinău, 2017.

² E-mail: miraznt@yahoo.com